

BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING SAMARASI**Voxidova Marg'uba Abduraxmonovna***Toyloq tumaniga qarashli 31-umumta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy innovatsion texnologiyalarning bir qismi bo'lgan interfaol usul va usullardan foydalangan holda boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun darslarni samarali tashkil etish masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *zamonaviy innovatsion texnologiyalar, interfaol usul va usullar.*

Hozirgi kunda ta'lim jarayonlarida o'qitishning zamonaviy metodlaridan umumli foydalanilmoqda. Hozir o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish yuqori samara bermoqda. Ushbu metodlarni qo'llashda o'qituvchi har bir darsning ta'limiy, tarbiyaviy, uslubiy jihatidan kelib chiqib tanlashi maqsadga muvofiq bo'ladi. Bu metodlarni qo'llash o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishlarini orttiradigan, ularning bilimni kengaytiradigan, mantiqiy fikrlashini o'stiradigan ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalashga yordam beradi. Buni o'rgatish uchun o'qituvchi, avvalo, o'zi bilimli va dono bo'lishi, o'rgatayotgan narsasini puxta o'rganishi kerak. Yosh avlod bizning, ona Vatanimizning kelajagidir. Ona Vatanimizning kelajagi, yuksalishi yosh avlodning qo'lidadir. Har tomonlama barkamol, bilimdon, komil, yetuk shaxsni tarbiyalash bizning, barchamizning vazifamizdir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini erkin fikrlaydigan, ijodiy, tanqidiy fikrlaydigan, intiluvchan, bilimga chanqoq va har tomonlama barkamol insonlar qilib tarbiyalash bugungi kunning dolzarb masalasidir. Shu sababli ta'lim mazmuniga qo'yiladigan o'quvchilar ehtiyojlar asosida o'zgarib, rivojlanib bormoqda.

Zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalarining bir qismi bo'lgan interfaol usullar o'quvchilarni mashg'ulotlar davomida o'zaro munosabatlarga tez va oson jalb qilishning eng maqbul usuli hisoblanadi. "Interaktiv" so'zi ingliz tilidan olingan "Interakt", ya'ni Inter, bu "o'zaro", "harakat", "harakat, ta'sir, faoliyat" degan ma'noni anglatadi. Interfaol usullardagi dars o'quvchilarni ijodiy fikrlashga, olingan ma'lumotlarni faol hal qilishga, o'z fikrlarini erkin ifoda etishga, tashabbus ko'rsatishga, guruhlarda muammolarga echim topishga, hamkorlikda ishlashga va o'z fikrlarini yozma ravishda ifoda etishga undaydi. Interfaol usullarda ishlash an'anaviy usullardan voz kechishni anglatmaydi. Ehtimol, bu muammoni o'zaro faoliyatda hal qila olishni anglatadi.

"Interfaol" so'zi ingliz tilida "interact" so'zidan olingan bo'lib, "inter"- o'zaro ikki taraflama, "act"-harakat qilmoq degan ma'nolarni anglatadi. Interfaol metodlar o'quvchilarning olgan bilimlarini mustahkamlashga, mustaqil fikrlashga, dunyoqarashini kengaytirishga ko'maklashadi.

Hozirgi kunda eng ko'p qo'llaniladigan interfaol metodlar quyidagilar hisoblanadi: "Ajl"(amaliy, jamoaviy, ijodiy loyihalar) strategiyasi, "Baliq skeleti" grafik organayzeri, "Bahs-munozara" strategiyasi, "Bumerang" strategiyasi, "Venn diagrammasi" grafik organayzeri, "Ajurli arra" strategiyasi, "Yagona davra" strategiyasi, "Debat" metodi va boshqalar.

"Ajurli arra" (fransuzcha "ajour"-bir yoqdan ikkinchi yoqqa o'tgan, tomoni ochiq)strategiyasi o'quvchi (talaba)larga yaxlit muayyan mavzuni bir nechta necha qisimlarga ajratish orqali mohiyatini yoritish imkoniyatini yaratadi. Ushbu metod qo'llanilganda o'quvchi (talaba)lar tayyor matnlar bilan ishlaydi.

Boshlang'ich maktab o'qituvchisi interfaol ta'lim usullaridan foydalanganda o'quvchilarning intellektual faolligi oshadi,ya'ni sog'lom raqobat, raqobat, nizo ruhi. Bu talabalarning muammoning echimini uyushgan holda izlash jarayonida namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, bunday psixologik omillar ta'sirida atrofdegilar tomonidan bildirilgan har qanday fikr uni o'zining o'xshash, yaqin yoki mutlaqo qarama-qarshi fikrini bildirishga undaydi. Bunday mashg'ulotlar davomida o'qituvchidan ko'proq ijodkorlik va faollik talab etiladi. Allaqachon ma'lum bo'lgan yoki juda ko'p ijodkorlik va faollikni talab qiladigan kitobdan hikoya qilish shaklidagi dars passivdir. Interfaol usul nafaqat ta'limda, balki tarbiyada ham yaxshi natijalarga olib keladi, ilmiy nuqtai nazardan, o'qituvchi munozaraga ta'sir qilganda, u nafaqat o'z fikrini, balki muammoga shaxsiy munosabatini ham beradi. Ishtiroki talabalar o'rtasidagi munozarada o'qituvchi boshqacha bo'lishi mumkin. Lekin har holda, u o'zini overthink kerak emas. Munozarani samarali fikrlash, yechim topishda ijodiy izlanuvchanlikni talab qiladigan muammoli savol qo'yish orqali yaxshi hisoblangan tarzda boshqarish yaxshiroqdir. O'qituvchi o'z fikrini o'z nuqtai nazaridan bildiradi, u buni faqat o'quvchilar fikridan xulosa chiqarish va noto'g'ri fikrlarni rad etish orqali isbotlashi kerak. Shu tarzda, interfaol o'qitish usuli, talabalarning kooperativ faoliyati, o'qituvchining munozaralarda ishtirok etishi tufayli dars jarayoni nafaqat kooperativ faoliyat, balki shaxsning ijtimoiy munosabatlarining haqiqiy ijodiy mahsulidir. Ta'limdagi hamkorlik-bu talabalar tomonidan olingan bilimlar, ularning ichki dunyosiga bevosita ta'sir qiladi va o'quv jarayonining asosiy tarbiyaviy vazifasi hisoblanadi.

Ishlab chiqarish faoliyatini hamkorlikdan uchta alohida faol usulga ajratish mumkinmi? Umuman olganda, dars jarayonining tarbiyaviy funksiyasini hisobga olish mumkin. Lekin buni qilish kerakmi? Bu o'rinli deb hisoblanmaydi, chunki interfaol usul nafaqat o'qituvchi va talabalarning birgalikdagi ijodiy (samarali) faoliyati, shaxsiy hamkorlik jarayoni, balki bilimlarni izlash jarayonining paydo bo'lishi hamdir.

O'quv adabiyotlarida interfaol o'qitish usulining ahamiyatini hisobga olish kerak:

- 1) evristik suhbat;
- 2) nizo usuli;
- 3) aqliy hujum;
- 4) davra suhbat;
- 5) ishbilarmonlik o'yinlari usuli;

6) amaliy ish b tanlash muhokama va boshqa individual o'qituvchi bilan ishlatiladi - yoqimli interaktiv o'qitish usullari kiritilgan [2].

Dars jarayonida ushbu strategiyadan foydalanish quyidagicha boradi: 1.O'qituvchi o'quvchi (talaba)larni "Ajurli arra "strategiyasi mohiyati bilan tanishtiradi;

2.O'quvchilarnini guruhlariga ajratadi;

3. O'zlashtiriladigan materiallar bir nechta qismlarga ajratilgan holda alohida qo'gozlarda qayd qilinadi.

4. Matnli materiallar joylashtirilgan paket guruhlariga tarqatiladi;

5. Guruhlar matnli materiallardan foydalanib, topshiriqni bajaradi;

6. Topshiriq bajarilgach, har bir guruhdan matnni yaxshi o'zlashtirgan o'quvchi (talaba) ajratib olinib, ulardan ekspert guruhi shakllantiriladi;

7. Ekspert guruhi a'zolari o'zlari o'zlashtirgan material mazmunini boshqalarga yetkazish rejasini tuzadi;

8. Ekspert guruhi a'zolari o'zlari o'zlashtirgan material mazmunini boshqa guruhlarga ham o'rgatadi.

"Debat" metodi. Bu qarama-qarshi nuqtayi-nazarlarning o'zaro bahsi (to'qnashuvi) bo'lib, u o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga, turli masalalarni o'rganish va o'zlari haq ekanligiga boshqalarni ishonitirishga o'rgatadi. Debatlar Qadimgi Gretsiyada yaratilganligi haqida nazariy ma'lumot beriladi. Debatlar bu jamoaning hamkorlikdagi faoliyati bo'lib, bunda jamoaning har bir a'zosi o'zining burch va majburiyatlariga ega bo'ladi, kim g'alabaga erishganini esa debat yakunida jamoalarning argumentlari, faktlari, favqulodda savollar va ularga berilgan javoblar asosida hakamlar jamoasi yoki o'qituvchi belgilab beradi.

Ushbu usul turli xil g'oyalar o'rtasidagi aloqalarni aks ettirishga imkon beradigan tuzilmani aniqlashni talab qiladi. "Klasterlash" usuli o'ziga xos ob'ektdir. Uning ishlatilishi insonning miya faoliyati printsipligiga asoslanadi. Ushbu usul o'quvchilar ma'lum bir mavzuni chuqur va puxta o'zlashtirmaguncha uyg'un aqliy faoliyatni ta'minlashga xizmat qiladi. Klasterlash-bu o'quvchilarni mavzu haqida erkin va ochiq fikr yuritishga undaydigan pedagogik strategiya. "Klaster" so'zi ligament, to'plam-ligament degan ma'noni anglatadi. Ushbu mavzuni oldindan puxta tashkil qilmasdan biron bir mavzu bo'yicha klasterlar yaratish maqsadga muvofiqdir.

Ta'limning maqsadi jamiyat ehtiyojlariga muvofiq shakllanadi. Shanba kuni bo'lgani uchun, ta'limning maqsadi mos va mutanosib bo'lishi kerak. Ilmiy adabiyotlarda ta'limning maqsadi imkoniyatlardan to'g'ri, xatosiz va maqsadga muvofiq foydalanish ko'nikmalari va kompetensiyalarini shakllantirish, mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish, kommunikativ savodxonlikni oshirish, milliy g'oyani shakllantirish, sharqona ta'limni shakllantirish, shaxsni aniqlashdir. bu ma'naviy boyitishdan iborat ekanligi ta'kidlangan. Ta'lim maqsadiga asoslanib, talabalarning fikrlash mustaqilligini, og'zaki va yozma savodxonligini oshirish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish orqali muloqot madaniyati oshadi. Ta'lim maqsadiga asoslanib, ma'naviy, mafkuraviy va murakkab ta'lim beriladi. Tilni o'rganish jarayonida xalqning madaniy va axloqiy qadriyatlariga yaqinlashish imkoniyati paydo bo'ladi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar bir - ikki yil ichida yoki qisqa vaqt ichida natijalarga erishishga qaratilgan ish emas, deyish xato bo'lardi, lekin haqiqiy ma'noda bu bir necha yuz yil davom etadigan o'zgarishlardir. Birinchi prezident I. A. Karimov kelajagimiz, kelajak avlodimiz haqida qayg'urdi va shunday dedi: "farzandlarimiz bizdan kuchliroq, bilimli va, albatta, baxtliroq bo'lishi kerak" [1].

Ma'lumki, ta'limga ilg'or pedagogik va yangi innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat o'quv mashg'ulotlarining samaradorligini oshiradi, balki insonni mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan, har tomonlama rivojlangan, yuqori qobiliyatli qiladi, ilm-fan yutuqlarini amalda qo'llaydi. o'quv jarayonida interaktiv usullar va axborot texnologiyalaridan foydalanishga qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Buning sabablaridan biri shundaki, hozirgi kunga qadar an'anaviy ta'limda talabalarga faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan va zamonaviy

texnologiyalardan foydalanish ularga olingan bilimlarni izlash, topish, mustaqil ravishda tahlil qilish imkonini beradi. hatto ularga o'z xulosalarini chiqarishga o'rgatiladi. Ushbu jarayonda o'qituvchi shaxsiy rivojlanish, shakllanish uchun sharoit yaratadi.

Ta'lim va tarbiya, shu bilan birga boshqaruv va ko'rsatma funktsiyalarini bajaradi. Agar u darslarda yoki mustahkamlash darslarida o'yin vazifalarini takrorlash uchun ishlatilsa, bu ijobiy natija beradi. O'yin-topshiriq turini tanlash dars turiga, o'quvchilarning o'yin topshiriqlarini bajarishga tayyorgarlik darajasiga, ularning bilim darajasiga, mustaqil ijodiy ish uchun imkoniyatlarga, o'rgangan narsalarini tezda xotirada tiklash qobiliyatiga va ijodkorlikning shakllanish darajasiga bog'liq bo'lishi kerak

O'quvchini fikrlashga, boshqalarning fikrini tushunishga va bu fikrni og'zaki va yozma ravishda ifoda etishga o'rgatish masalasiga e'tibor qaratiladi. Rivojlangan nutq madaniyati bilan mustaqil fikrlaydigan odam savodli shaxsga ega bo'ladi. Millatning turmush tarzi va madaniy ijodi uning boy tarixiy merosi asosida o'rganiladi.

Boshlang'ich sinflarda, ayniqsa birinchi sinfda talabaning yoshi, fiziologik va psixologik xususiyatlarini hisobga olish kerak. Olimlarning fikriga ko'ra, o'yin orqali o'rganishga yondashuv o'quv jarayonini osonlashtiradi va uzatilgan bilimlarni mustahkamlaydi. Bu nafaqat vazifani osonlashtiradi, balki mavzuga qiziqishni oshiradi va bolani chuqur bilim olishga undaydi. Darslar bolalarga og'zaki nutqni rivojlantirishga yordam beradi. Birinchi sinf o'quvchilari rasmlar yoki videolar bilan turli xil vizual effektlarni juda yaxshi ko'radilar. Turli o'lchamdagi rasmlar yordamida ularning nutqini rivojlantirish uchun o'yinlardan muntazam foydalanish kerak. Masalan, bu nima?, Bu kim?, Kim chaqqon? Kim ko'proq so'zlarni biladi? "Siz quyidagi o'yinlardan foydalanishingiz mumkin o'yin davomida Boris bolalarni so'zlarni yodlashga va ularni to'g'ri talaffuz qilishga undash kerak. Kompyuter yordamida mavzuni taqdim etishda ta'limni individuallashtirish printsipiga alohida e'tibor berilishi kerak. Ba'zi talabalar so'zning grafik tasvirini tushunishda qiynaladilar, ba'zilari esa uni talaffuz qilishda qiynaladilar.

Biz bilamizki, zamonaviy o'quv jarayonida talaba mavzu bo'lishi kerak. Shu bilan birga, interfaol usullarga ko'proq e'tibor ta'lim samaradorligini oshiradi va uning sifatini oshiradi. Zamonaviy sinflar uchun eng muhim talablardan biri bu mustaqil fikrlashni o'rganishdir. Bugungi kunda o'qituvchilar xorijiy o'qituvchilarning tajribasini o'rganishlari va innovatsion usullar va yangi pedagogik usullardan foydalanishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sarvinoz Rahimjonova The role of interactive methods in the educational process Science and innovation international scientific JOURNAL ISSN: 2181-3337. 2022.
2. Bukhara State Electronic Library. <https://elib.buxdu.uz/>
3. Khaidarov F., N. Khalilova "Methodology of teaching psychology". "Communicator" 2007.
4. Akhme dov M., Abdurakhmonova N. Jumay e v ME First grade mathematics textbook. Toshk e nt. "Turan-Iqbal" 2008, 160 pages.
5. Nilufar Mahamadjon's daughter Kochkarova, Importance of innovative methods in elementary grades, <https://cyberleninka.ru/article/n/importance-of-innovative-methods-in-elementary-grades>.